

Швець Г. Д.,

Інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ “ВСТУП ДО ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА” ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

У статті презентовано програму курсу “Вступ до перекладознавства” і навчальний посібник для іноземних студентів, які навчаються за спеціальністю “Переклад (з російської мови)”.

Ключові слова: мовна підготовка, іноземні студенти, перекладознавство.

В статье презентована программа курса “Введение в переводоведение” и учебное пособие для иностранных студентов, которые обучаются по специальности “Перевод (с русского языка)”.

Ключевые слова: языковая подготовка, иностранные студенты, переводоведение.

The article is devoted to the program of the course “Introduction to the theory of translation” and the textbook for foreign students, who study at the speciality “Translation (from Russian language)”.

Key words: language training, foreign students, theory of translation.

В умовах інтеграції вітчизняних навчальних закладів у світовий освітній простір актуальними стають проблеми мовної підготовки іноземних студентів у вишах України. Аналіз наукової літератури з теми засвідчує усвідомлення й активне дослідження проблеми мовної підготовки студентів-іноземців нефілологічних спеціальностей: медико-біологічного профілю (Т. Алексєнко, Л. Асоян, Л. Васецька, О. Комарова, Т. Манівська, Т. Табенська, Т. Тарасова, В. Троїцька, В. Хейлік, Т. Цареградська), економічного (О. Єгорова, Н. Піротті, І. Черненко), інженерно-технічного (С. Варава, В. Груцьяк, З. Куньч, М. Процик). Створення навчальних комплексів для іноземних студентів різних спеціальностей – один із напрямків такої роботи [Див.: 2; 3; 8]. Впадає в око значно менша кількість публікацій, присвячених проблемі навчання іноземних студентів-філологів. Це викликано об'єктивними причинами: навчання іноземців за філологічними спеціальностями здійснюється лише в кількох ВНЗ України. Водночас дослідники цієї проблеми наголошують на необхідності створення “підручників, які б допомогли чужоземцеві швидше адаптуватися до навчального процесу і засвоювати фаховий науковий матеріал на належному рівні” [9, с. 145]. Необхідність розробки навчально-методичного забезпечення для іноземних студентів-філологів основного етапу навчання і визначає актуальність цієї статті. Мета нашого дослідження – обґрунтувати принципи побудови програми курсу “Вступ до перекладознавства” й навчального посібника з цієї дисципліни, орієнтованих на іншомовних студентів.

В Інституті філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка іноземні студенти мають змогу навчатися у бакалавраті за спеціальністю “Переклад (з української / російської мови)”. Курс “Вступ до перекладознавства” є базовою нормативною дисципліною і, відповідно до навчального плану, викладається у IV семестрі (на другому курсі). На цьому етапі студенти-іноземці вже вміють працювати з текстами наукового стилю, слухати й записувати лекції: вироблення відповідних навичок є метою дисципліни “Коментоване читання наукових текстів” (I семестр), яка готує студентів до вивчення теоретичних дисциплін загального і часткового мовознавства. Однак рівень сформованості згаданих навичок все ще є недостатнім для того, аби рекомендувати іноземцям сучасні російськомовні й україномовні підручники з основ теорії перекладу [1; 4; 5; 6; 7] та пропонувати їм вивчення вступу до перекладознавства в обсязі й формі, які апробовані в роботі з вітчизняними слухачами. Необхідно взяти до уваги, що українські студенти слухають цей курс рідною мовою. Саме це уможливило використання таких форм роботи, як написання рефератів з перекладознавчої проблематики, інтенсивне опрацювання першоджерел, виступи з повідомленнями за тематикою курсу тощо. Робота з іншомовним контингентом учнів, звичайно, вимагає іншого підходу. На кафедрі української та російської мов як іноземних Інституту філології була розроблена програма курсу “Вступ до перекладознавства” для іноземних студентів, які навчаються за спеціальністю “Переклад (з російської мови)”. Метою курсу визначена підготовка іншомовних студентів до слухання спеціальних теоретичних дисциплін поглибленого курсу загальної і часткової теорії перекладу і до практичної перекладацької діяльності. Відповідно до мети сформульовано такі завдання навчальної дисципліни: сформулювати у студентів професійне уявлення про переклад, характер і специфіку цієї міжмовної діяльності; ознайомити другокурсників з історією виникнення і розвитку перекладознавства, системою його галузей, місцем теорії перекладу серед інших лінгвістичних дисциплін, основними положеннями перекладознавства; схарактеризувати особливості різних видів перекладу; окреслити лексичні, граматичні та стилістичні проблеми перекладу та систему перекладацьких трансформацій; дати уявлення про етапи перекладацької стратегії, причини й типи перекладацьких помилок; розвивати навички наукового мовлення на перекладознавчому матеріалі; розширити активний і пасивний лексичний запас у сфері фахового мовлення іноземних студентів-філологів. Програма укладалася з урахуванням принципів системності, наступності, проблемності та, що особливо важливо для іноземного контингенту слухачів, посиленості й доступності.

Відповідно до програми було створено навчальний посібник “Вступ до перекладознавства” [10]. У книзі стисло схарактеризовано основи теорії перекладу мовою майбутньої спеціальності студентів (російською), що й визначило такі особливості навчального видання: доступна форма викладу, пояснення деяких загальнонаукових і філологічних термінів, коментування окремих, ще не вивчених іноземцями, лінгвістичних тем (граматична система мови, стилі мовлення, жанри літератури), використання ілюстративних схем і таблиць. Усе це покликано полегшити засвоєння матеріалу й запобігти можливим лінгвістичним та екстралінгвістичним труднощам в опануванні іноземцями російськомовної теорії перекладу.

Книга має чітку структуру, що дозволяє ефективно організувати аудиторну й самостійну роботу іноземних студентів. Посібник складається з семи розділів, які охоплюють основні проблеми теорії перекладу: класифікації перекладу, перекладознавство та його галузі, еквівалентність та адекватність як основні категорії теорії перекладу, лексичні, граматичні та стилістичні проблеми перекладу, вимоги до перекладача.

Кожна тема містить текст лекції (у деяких випадках – двох лекцій), план семінарського заняття, запитання й завдання до нього, додаткові тексти й запитання до них, список термінів та завдання для самоконтролю (з відповідями в кінці книги). Для студентів-іноземців важливо, щоб термінологічна система науки в підручнику була викладена чітко. В нашому посібнику це завдання реалізовано таким чином: визначення кожного терміна запропоновано й виділено в тексті лекції, проілюстровано прикладами, систему відношень певних перекладознавчих понять показано в таблиці чи схемі (якщо це можливо), а в кінці теми у списку термінів ще раз (в алфавітному порядку) наведено усі терміни та їхні стислі дефініції.

Додаток до посібника орієнтований на систематизацію знань іноземних студентів про типові конструкції наукового стилю й удосконалення навичок наукового мовлення на перекладознавчому матеріалі. У цій частині книги запропоновано таблиці з типовими синонімічними конструкціями, що використовуються в мові науки в таких ситуаціях: визначення поняття, процесу, предмета й завдання науки, встановлення класифікаційних відношень, вираження зв'язку певних фактів чи дисциплін, відношень причини й результату, умови й наслідку, характеристика специфіки певного наукового явища тощо. Ілюструють названі конструкції фрагменти з різних тем курсу "Вступ до перекладознавства". Під час роботи над певною темою викладач має змогу звернути увагу студентів на відповідні конструкції та спонукати їх до вираження думки різними граматичними способами. Це сприятиме розвитку навичок фахового спілкування майбутніх філологів.

Книга розрахована на студента будь-якої національності: в Інституті філології КНУ ім. Т. Шевченка є як одномовні групи (китайська мова), так і багатомовні (китайська / фарсі, китайська / турецька / фарсі, китайська / корейська / турецька / фарсі тощо), тож приклади в посібнику наведено на мові спеціальності студентів (російській), а також на тих мовах, які вивчають більшість іноземців у ВНЗ України: англійській та українській.

Однією з проблем організації роботи з іноземними студентами є різний рівень мовної підготовки як груп у цілому, так і окремих студентів, особливо в багатонаціональних групах. Саме тому в посібнику запропонована достатня кількість різнорівневих завдань до тексту лекцій та завдань для самоконтролю, а також додаткових текстів, що дає можливість викладачеві вибрати й запропонувати матеріал, який відповідає рівню мовної підготовки групи, або, в разі необхідності, організувати індивідуально орієнтоване навчання.

Отже, для ефективного навчання іноземних студентів філологічних спеціальностей у ВНЗ України необхідне відповідне навчально-методичне забезпечення. Запропонована програма курсу "Вступ до перекладознавства" та навчальний посібник з цієї дисципліни для студентів, які навчаються за спеціальністю "Переклад (з російської мови)", покликані сприяти вирішенню цього завдання.

Література:

1. Алексеева И. С. Введение в переводоведение: Учеб. пособие для студ. учреждений высш. проф. образования / И. С. Алексеева. – 5-е изд., испр. – СПб.: Филологический факультет СПбГУ; М.: Издательский центр "Академия", 2011. – 368 с.
2. Алексєєнко Т. М. Навчання російської мови іноземних студентів-нефілологів на поглибленому етапі / Т. М. Алексєєнко, О. В. Копилова, О. М. Тростинська, Т. Е. Корепанова // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі: Міжпредметні зв'язки. – Випуск 18. – С. 19-31.
3. Алексєєнко Т. М. Структура навчального комплексу з російської мови для іноземних студентів-медиків / Т. М. Алексєєнко, Т. Є. Манівська // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі: Міжпредметні зв'язки. – Випуск 14. – С. 13-19.
4. Мамрак А. В. Вступ до теорії перекладу : Навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. / А. В. Мамрак. – К. : Центр навчальної літератури, 2009. – 304 с.
5. Нелюбин Л. Л. Введение в технику перевода (когнитивный теоретико-прагматический аспект) : Учеб. пособие / Л. Л. Нелюбин. – М. : Фланта : Наука, 2009. – 216 с.
6. Нелюбин Л. Л. Толковый переводоведческий словарь / Л. Л. Нелюбин. – М. : Фланта : Наука, 2009. – 320 с.
7. Основи перекладознавства: Навчальний посібник / МОН України; Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича; [укладачі: Нямцу А. С., Дащенко О. І. та ін.]. – Чернівці : Рута, 2008. – 312 с.
8. Санина Л. П. Учебный комплекс как основа модели обучения речевой деятельности иностранных студентов экономистов-международников / Л. П. Санина, Е. В. Копылова, Т. И. Курилюк, Ли Шуан // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі: Міжпредметні зв'язки. – Випуск 14. – С. 187-194.
9. Сокіл Б. До питання відбору навчального матеріалу для студентів-чужоземців на основному етапі навчання / Б. Сокіл // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. – Випуск 4. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – С. 144-148.
10. Швец А. Д. Введение в переводоведение : Учебное пособие для иностранных студентов / А. Д. Швец. – К. : Феникс, 2012. – 160 с.